

У рамках проекту
Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту
«Від мистецтва – до освіти і науки»

Уроки інтелігентності: етикет поведінки у театрі

Укладач – к.пед.н., доцент В.С. Церклевич

Театр – це особливий світ, віддалений від нас, як сцена від партеру. Між театром і дійсністю знаходиться оркестр, музика і вогняна смуга рампи. Дійсність, обминувши область звуків і переступивши через вогні рампи, являється нам на сцені, насиченою поезією.

Генріх Гейне

Театр карає тисячі пороків, які суд залишає без покарання, і рекомендує тисячі чеснот, про які мовчить закон. Театр витягає обман і неправду з їхніх кривих лабіринтів і показує денному світлові їхню жахливу зовнішність. Театр розгортає перед нами панораму людських страждань. Театр штучно вводить у сферу чужих нещастя і за миттєве страждання нагороджує нас солодкими слізьми й приростом мужності й досвіду

Шиллер Ф.

Театр - не дзеркало, що відображає, а збільшувальне скло

Маяковський В. В.

Щоб театр міг впливати на життя, воно повинен бути сильнішим, інтенсивнішим за повсякденне життя. При стрілянині потрібно цілитися вище мети

Кафка Ф.

Театр – це така кафедра, з якої можна багато сказати світові

Микола Васильович Гоголь

ЗМІСТ

	Стор.
Вступне слово	4
Головне про театр: трохи історії	5
Театральне мистецтво України.	6
Найвідоміші театри світу	10
Отже, ми йдемо у театр... Правила поведінки у театрі	12
КІЛЬКА ДОРЕЧНИХ ПОРАД ЩОДО ВІДВІДАННЯ КІНОТЕАТРУ	17
На замітку: які правила етикету найчастіше порушують?	18
Інформаційні ресурси, що стануть у пригоді	19

Вступне слово

Сьогодні замало бути просто освіченим, треба бути інтелігентним, а це означає бути людиною, котра засвоїла культуру внутрішню і зовнішню. Ці глибинні процеси й зумовили відродження інтересу суспільства до проблем етикету і культури стосунків, спілкування, поведіння.

Сумлінність, доброта, вихованість, ввічливість і привітність — найзагальніші характеристики людини культурної. У ширшому сенсі культурною, інтелігентною називають людину освічену, обізнану, здатну розуміти інших людей, морально й естетично виховану, тобто передусім наділену внутрішньою культурою.

Отже, що таке вихованість? Чим вона відрізняється, наприклад, від ввічливості й привітності?

Відповідь така: вихованість — це ввічливість і привітність, що перетворилися на звичку, стали другою натурою. Відмінність між просто чемною і привітною людиною і людиною вихованою полягає у глибині та швидкості поведінкових реакцій, у відтінках, у речах, що начебто не стосуються справи, однак є конче важливими у царині людських взаємин.

Вихована людина підсвідомо, автоматично робить те, про що «просто чемна і привітна» знає, але не завжди робить: при перших словах звернення жінки до чоловіка або старшого до молодшого останні підводяться з місця (якщо жінка або старший при цьому стоять); пропускають уперед жінку або старшого, коли входять у приміщення; знімають головний убір там, де його належить знімати (коли входять у дім, церкву, школу, установу); поступаються місцем у транспорті людям похилого віку або пасажирам із дітьми.

«Просто чемна і привітна» людина подекуди це робить, а часом ні. Залежно від настрою й обставин (коли їй це вигідно). Навряд чи слід доводити, що справжня культурність панує лише там, де з'являється вихованість, де норми і правила етикету, зовнішньої культури, чемної й привітної поведінки переходять у внутрішню, втілюються у звичках, вчинках, рисах характеру, тактовності кожного з нас.

Наведені приклади поведінки вихованої людини найчастіше проявляються у т. зв. «публічних місцях», одним із яких є ТЕАТР.

Тема нашої виховної години — етикет поведінки у театрі.

Головне про театр: трохи історії

Театр – це... Слово «театр» в перекладі з грецької означає місце для проведення видовищ і саме видовище. Перше подібне культурний заклад, імовірно, виникло в Греції. Сталося це в V-IV століттях до н. е. Ця епоха отримала назву «класичної». Для класичного мистецтва характерні гармонія і баланс у всіх елементах і складових.

Давньогрецький театр з'явився завдяки поклонінню різним богам. Перші храми мистецтв мали три основні частини:

- **оркестру** - на ній виступали танцюристи і хор;
- **зал для глядачів** - розташовувався навколо оркестри;
- будівлю **скени**, де розташовувалися кімнати для артистів.

Театр (від фр. *théâtre* < грец. *θέατρον* — «місце видовища») — вид сценічного мистецтва, що відображає життя в сценічній дії, яку

виконують актори перед глядачами, а також установа, що здійснює сценічні вистави певним колективом артистів і приміщення, будинок, у якому відбуваються вистави. Театр як мистецтво називають також **й театральним мистецтвом**.

Законодавство України визначає театр як

«заклад культури (підприємство, установа чи організація) або колектив, діяльність якого спрямована на створення, публічне виконання та публічний показ творів театрального мистецтва».

а театральне мистецтво, як:

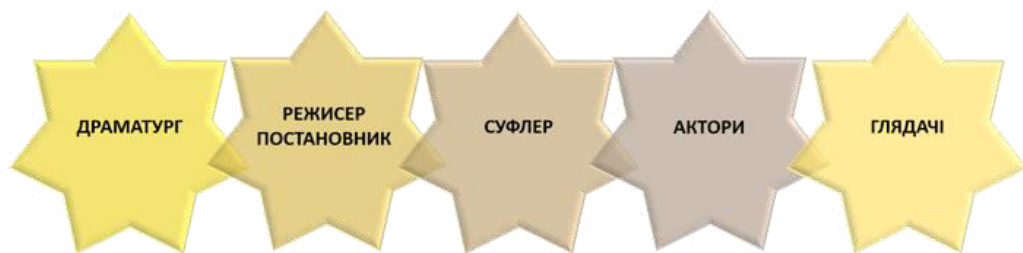
«вид мистецтва, особливістю якого є художнє відображення життя за допомогою сценічної дії акторів перед глядачами».

Основними видами жанрів театального мистецтва є: драма, комедія, монодрама, водевіль, феєрія, пародія, мім, фарс, мораліте, пастораль, мюзикл, трагікомедія, мелодрама та інші.

Види театрів безпосередньо пов'язані з жанрами, які представлені в них.

Хоча вони виражають не стільки жанр, скільки форму акторської гри. Перерахуємо деякі з них: оперний; драматичний; театр ляльок; театр абсурду; дитячий; авторський; театр одного актора; театр світла; музичної комедії; театр сатири; театр поезії; театр танцю; естрадний; театр роботів; балетний; театр звірів; театр тіней; театр пантоміми; театр пісні; вуличний.

ГОЛОВНІ ДІЙОВІ ОСОБИ ТЕАТРУ

Театральне мистецтво України. З XI століття відомі театральні вистави скоморохів. В епоху Київської Русі елементи театру були в церковних обрядах. Про це свідчать фрески Софійського собору в Києві.

Перші зразки драми прилюдно виголошувалися учнями київських Братської та Лаврської шкіл (16-17 століття). Важливими осередками розвитку релігійної драми у цей час вважалася також Львівська братська школа та Острозька академія.

У 17-18 столітті широкого розмаху набули вертепи;— мандрівні театри маріонеток, які виконували різдвяні драми та соціально-побутові інтермедії.

У 1795 році був відкритий перший в Україні стаціонарний театр у Львові, в колишньому костелі францисканців. В Наддніпрянщині, де перші театральні трупи народилися також у 18 столітті, процес відкриття стаціонарних театральних споруд просувався повільніше. **Так, у Києві перший стаціонарний театр з'явився у 1806 році, в Одесі — в 1809, в Полтаві — в 1810.**

Становлення класичної української драматургії пов'язане з іменами Івана Котляревського, який очолив театр у Полтаві та Григорія Квітки-Основ'яненка, основоположника художньої прози в новій українській літературі. Бурлеск та експресивність, поряд з мальовничістю та гумором, що характерні для їх творів, надовго визначили обличчя академічного театру в Україні.

У другій половині 19 століття в Україні поширився аматорський театральний рух. В аматорських гуртках розпочинали діяльність корифеї українського театру — драматурги і режисери Михайло Старицький, Марко Кропивницький та Іван Карпенко-

Карий. Заслуга швидкого розвитку театру належить також і видатній родині Тобілевичів, члени якої виступали під сценічними псевдонімами Івана Карпенка-Карого, Миколи Садовського і Панаса Саксаганського. Провідною зіркою українського театру того часу була Марія Заньковецька.

Новий період в історії національного театру розпочався в 1918 році, коли у Києві утворилися Державний драматичний театр і «Молодий театр Леся Курбаса» (з 1922 року — модерний український театр «Березіль») Леся Курбаса та Гната Юри. На театральній сцені з'явилася когорта талановитих акторів — Амвросій Бучма, Мар'ян Крушельницький, Олімпія Добровольська, Олександр Сердюк, Наталя Ужвій.

Державний драматичний театр продовжував традиції реалістично-психологічної школи. Натомість Молодий театр обстоював позиції авангардизму. З утворенням театру «Березіль» його сцена стала своєрідним експериментальним майданчиком. Не випадково макети театрального об'єднання «Березіль» отримали золоту медаль на Всесвітній театральній виставці у Парижі в 1925 році. Тут були вперше поставлені п'єси видатних українських письменників і драматургів Миколи Куліша («Народний Малахій», «Мина Мазайло») та Володимира Винниченка («Базар», «Чорна Пантера і Білий Медвідь»).

Завдяки генію Лесю Курбасу, який поєднав у собі таланти режисера, актора, драматурга і перекладача світової літератури, були по-новому осмислені на українській сцені твори Вільяма Шекспіра, Генріха Ібсена, Гергарта Гауптмана, Фрідріха Шиллера і Мольєра, здійснені постановки невідомих до цього українському глядачу п'єс європейських драматургів.

З творчого об'єднання «Березіль» бере початок театральна бібліотека, театральний музей і перший театральний журнал. До експериментальних пошуків Леся Курбаса, якого було репресовано за часів сталінізму, і досі звертаються сучасні митці. У наш час у Києві проходить міжнародний театральний фестиваль «Мистецьке Березілля», присвячений пам'яті Леся Курбаса.

Розвиток національного театру кінця ХХ ст. пов'язаний з новаторською діяльністю таких режисерів, як С. Данченко, Р. Віктюк, В. Петров та ін.

За двома зайцями

Пропала грамота

Тіні забутих предків

З 1992 по 2000 рік балетну трупу Національної опери України очолював Анатолій Шекера (1935–2000), з ім'ям якого пов'язані досягнення українського балету останніх трьох десятиліть ХХ століття. Окрім класичних вистав — «Лебедине озеро» і «Лускунчик» Петра Чайковського, «Раймонда» Олександра Глазунова, «Коппелія» Лео Деліба — він здійснив постановки багатьох сучасних творів, зокрема, «Спартака» Арама Хачатуряна, «Ольги» Євгена Станковича, «Легенди про любов» Аріфа Мелікова.

За роки незалежності в Україні з'явилося багато нових театрів, зростає інтерес до народного та вуличного театру. Українське драматичне мистецтво дедалі активніше інтегрується в європейський культурний простір.

В Україні та поза її межами набувають популярності актори Б. Ступка, А. Роговцева, Ю. Мажуга, З. Дегтярьова, сестри Ольга та Наталя Сумські.

У 2010 р. створено всеукраїнську театральну портал-мережу «atheatre.com.ua — український театральний простір», яка налічувала понад 112 театрів і 81 драматурга станом на лютий 2012 р. Портал містить інформацію про театральні фестивалі, репертуар театрів, відомості про вистави й історичні довідки.

Найвідоміші театри світу

Глобус

Славнозвісний театр, на сцені якого свої перші вистави ставив Шекспір, має нелегку історію. Його і перевозили ближче до Темзи, що було пов'язано з підвищенням оренди за землю, він і назву змінював від простої: “Театр” до відомої всім — “Глобус”, і закривали його не раз, аж доки сам театр не згорів через помилку театральної гармати, після чого про нього забули, аж до 1997 року. А вже у 1997 році, на місці однієї автостоянки, було знайдено фундамент славетного Глобусу. Його відбудували, зсилаючись на старі дані конструкції.

Театральний квартал

Вистава на Бродвеї — еталон для всіх тих, хто цінує справжній театр. Саме такі еталонні театри знаходяться у Театральному кварталі, що розташований в центральній частині Мангеттена, а та частина Бродвею, що проходить через нього, називається “Великий білий шлях”.

Сіднейський оперний театр

Одна з найоригінальніших споруд ХХ ст. пройшла складний проміжок часу з моменту її проектування аж до відкриття, адже будували її цілих 14 років (з 1959 по 1973 рр.). Що тільки не відбувалось — і проект довго не могли обрати, поки не обрали проєкт Йорна Утзона, і не могли технічно втілити задум будівлі, з трьох сторін оточеної водою, і кошти не знаходились, і навіть звільнення головного архітектора Йорна Утзона. Але, нарешті, у 1973 році Єлизавета II урочисто відкрила оперний театр, що нині є одним з архітектурних див Світу.

Ла Скала

Славетний оперний театр, який було відкрито 1778 році і збудовано за проєктом Джузеппе Пермаріні, є цетром світового оперного мистецтва. Щороку у Мілан приїжджають не тільки на шопінг, а, переважно, щоб послухати оперу в Ла Скала. Цей театр було повністю відбудовано у 1946 р., адже в роки Другої світової війни він був зруйнований.

Театр Колон (Колумба)

У ХІХ ст. Аргентиною прокотилась хвиля розквіту оперного мистецтва. Саме тому у 1857 році відкрили Театр Колон (Колумба) оперою Дж. Верді “Тривіата”. Театр набув значної популярності і

тому у 1889 році було вирішено побудувати новий театр на кошти, що були отримані від продажу будівлі 1857-го року. Нову будівлю ледь-ледь відкрили аж у 1908 році. Нова будівля Театру Колон, нині відреставрована, досі дивує глядачів.

Королівський театр Ковент-Гарден

Знову повертаємось у Лондон. Театр Ковент-Гарден, названий за місцем будівництва (район Ковен-Гарден), як і Глобус, згорів, але не один, а аж два рази. Перша будівля театру Ковент-Гарден згоріла у 1808 році, до того продемонструвавши безліч вистав та опер впродовж 76-ти років. Друга будівля театру згоріла у 1856 році. Але третя будівля Королівського театру Ковент-Гарден стоїть і донині, звісно, не раз вже відреставрована з часу відкриття у 1858 році. Театр демонстрував не тільки класичні опери та драму, на його сцені нерідко можна було побачити виступи клоунів, мімів.

Отже, ми йдемо у театр...

О котрій приходить.

У театр краще приходить заздалегідь, хвилин за 15-20 до початку вистави, щоб був час спокійно роздягнутися, привести себе в порядок, купити програмку, пройти на своє місце. Приходячи на виставу в останню хвилину, що спізнився заважає тим, хто вже зайняв свої місця. Звичайно, хтось

повинен бути останнім, але треба намагатися, щоб ними не були саме ви.

Перед початком вистави лунають три дзвоники.

Перший – за 15 хвилин, другий – за 7-10 і третій – за 1-3 хвилини до початку спектаклю. Приходьте до театру хвилин за 20-30. Займіть свої місця після другого дзвоника.

Що доречно придбати. Рекомендуємо придбати буклет у білетерів, з якого ви дізнаєтеся про історію театру, його корифеїв, діючий репертуар. Також можна придбати програмку і ознайомитися з дійовими особами та виконавцями ролей, авторами вистави.

Театр розпочинається з вішалки.

Увійшовши у фойє, чоловік знімає головний убір, а при виході одягає його в дверях. У гардеробі допомагає супутниці зняти пальто або плащ, і тільки потім роздягається сам.

Збереження тиші у театрі – головне правило.

Перед початком вистави вимкніть повністю мобільні телефони та інші пристрої, які будуть заважати як глядачам, так і артистам на сцені. Не можна розмовляти і вставати з місця під час перегляду вистави.

Як проходити до свого місця. Більш природно з анатомічної точки зору проходити на своє місце спиною до сидячих, тому що легше обійти їх коліна, але більш чемно — проходити обличчям до сидячих. Ввічливість не завжди повністю збігається зі зручністю.

Не зайве принести вибачення за турботу.

Для Леді. Жінка проходить першою, але якщо таким чином вона виявиться ліворуч від чоловіка, то, дійшовши до свого місця, вона не сідає на нього, а займає те, що виявиться праворуч від партнера. Дуже бажано, щоб чоловік притримав відкидний стілець, на який повинна сісти його супутниця.

Жінка, якщо її туалет доповнює капелюх, повинна запитати тих, хто сидить за нею, чи не заважає їм її головний убір. Якщо у відповідь почує: «Так, трохи», — головний убір слід зняти. Якщо вона забула запитати про це, цілком припустимо що сидичому за нею глядачеві ввічливо попросити зняти капелюха. Таке прохання виконувати потрібно беззастережно.

Коли жінка знімає головний убір — той, що сидить позаду дякує. Ще більше незручностей доставляють іноді дамські зачіски, тим більше, що вже цю «спороду» зняти неможливо. Тому, збираючись в театр, жінці потрібно враховувати цей момент.

Якщо в залі для глядачів всідаються дві пари, жінки сидять в центрі, чоловіки по обох сторонах. В ложі попереду сидять жінки, за ними чоловіки. Але оскільки з ложі взагалі не дуже добре видно, особливо в задніх рядах, жінки повинні сидати так, щоб дати можливість чоловікам бачити сцену.

У театрі ви можете зустріти знайомих. «Здійматися» заради них зі своїх місць, обмінюватися рукостисканням можна, якщо відстань між вами мінімальна. Звичайно обмінюються легкими уклонами — ніяких розмов через голови тих, що сидять між вами; під час спектаклю неприпустимо шепотіти, сміятися, їсти цукерки, вовтузитися у кріслі, що скрипить. Цукерками пригощати супутницю краще під час антракту в буфеті, а не в глядачевій залі;

Якщо ви зустріли в театрі знайому чи знайомого і захотіли сісти разом, можна своєму найближчому сусіду запропонувати помінятися місцями, але тільки на місце рівноцінне або краще.

Закоханам не слід сидіти в театрі з похиленою один до одного головами — це заподіює незручності тим, хто сидів позаду. Не слід зловживати ніжностями: не змушуйте навколишніх розпорошуватися і бути

свідками відразу двох дій, що відбуваються на сцені і в залі для глядачів.

Обов'язки Джентельмена перед Леді. В обов'язки чоловіка, що прийшов у театр із жінкою, входить купити програму і передати її супутниці. Якщо ви цього не встигли перед виставою, можна ненадовго попросити програму у сусіда, який сидить поруч (бажано це зробити після того, як ви уточните, що господар програми її вже переглянув).

Раніше існував звичай купувати дамі цукерки, тепер це, як правило, робиться тільки у випадку, якщо місця знаходяться окремо, в ложі. Взагалі ж краще зовсім не приносити в зал для глядачів кульочки або коробки з цукерками: завжди є можливість під час антракту пригостити супутницю в буфеті.

Жінка, відправляючись до театру, не повинна зловживати парфумами. Поруч можуть опинитися люди, чутливі до запахів.

Якщо Ви захворіли. Якщо застуджена людина зібралася до театру, їй ще вдома слід прийняти таблетку від кашлю і взяти зайву з собою, щоб випити її під час вистави. Гучний кашель заважає не тільки глядачам, але і акторам.

Про аплодисменти. Ніяких гучних коментарів чи зауважень півголосом під час вистави робити не слід. Поговорити можна під час антракту, але і тоді не дуже голосно.

Не кричіть «біс» після кінця дії — «біс» кричать на концерті, там, де можна повторити арію або танець. «Біс» — це прохання до артистів повторити те, що вони показали. Тим, хто користується біноклем, варто пам'ятати про те, що його призначення — допомагати глядачеві краще бачити сцену, а не розглядати своїх сусідів у залі.

Після завершення вистави, коли опуститься завіса, не поспішайте у гардероб за одежею. Завіса підніметься знову і артисти вийдуть на уклін. Поаплодуйте їм. Якщо спектакль або гра конкретного артиста вам сподобалась, зазвичай викукують "Браво!"

Не обов'язково захоплено аплодувати після невдалої вистави; але ж ми, кожного разу побувавши в гостях, прощаємося з господинею?

Якщо ви принесли артистам квіти, не кидайте їх на сцену. Підніміться сходами і віддайте у руки. Будьте взаємоввічливими і уважними, тоді у вас залишаться приємні спогади від свята — відвідування театру.

КІЛЬКА ДОРЕЧНИХ ПОРАД ЩОДО ВІДВІДАННЯ КІНОТЕАТРУ

У кінотеатрі. Відвідуючи кінотеатр, виховані люди керуються тими самим правилами, що й у разі відвідин театру, проте існують і свої особливості.

Збираючись у кіно, не обов'язково так старанно продумувати свій туалет, як при відвідуванні театру. У кінотеатрах, як правило, немає гардеробів, і глядачі перебувають у залі у верхньому одязі. Плащ, пальто можна, звичайно, зняти, тільки робити це треба дуже обережно, щоб випадково не вдарити кого-небудь ліктем. Плащ (пальто) потрібно акуратно скласти і покласти на коліна.

Не варто перетворювати кінозалу на смітник, кидаючи під стільці папірці й недогризки.

Якщо з якоїсь причини людина спізнилася, то краще увійти в залу тихо, стати біля дверей або тихенько сісти на найближче вільне місце.

Підводитися й сідати слід безшумно, притримуючи сидіння крісла рукою, щоб воно не вдарялося об спинку крісла. Займати обидва підлокітники неввічливо, бо той, хто сидить поруч, теж хоче скористатися ними. Добре виховані люди не спираються на спинку переднього крісла і не впираються в неї ногами.

У кінотеатрі частіше, ніж у театрі, можна зустріти глядача, що голосно розповідає супутникові (супутниці), "що зараз буде". Такого непроханого коментатора варто чемно зупинити.

На відміну від театру, в кіно можна їсти цукерки. Але, зрозуміло, не припустимо гризти їх голосно, шелестіти папірцями й кидати їх під стільці. Голосний сміх під час сеансу, особливо в кульмінаційні моменти сюжету, свідчить про безкультур'я, а не про "сильний характер". Винятком може бути тільки сміх під час перегляду комедійного фільму.

На замітку: Які правила етикету найчастіше порушують?

Всі. Починаючи з невміння поводити себе гідно.

Людина повинна залишатися самою собою, однак не треба з кожного приводу показувати свою унікальність!

Крім того, ми часто надто емоційні і нестримані.

Емоції виражати потрібно, але не переключати увагу партнера на фігури, які ви виписуєте руками, значно краще зосередити його увагу на змісті ваших слів і трохи на міміці. Обличчя і очі висловлюють ваші думки, по них можна легко побачити і зрозуміти, чи ви дійсно уважно слухаєте оратора і як реагуєте на його слова.

Свого часу Конфуцій писав: *«Немає більш приємної людини, ніж та, яка вмєє вас вислухати. І особливо — запам'ятовує, як вас звать».*

Якщо вас регулярно називають чужим ім'ям або плутають з кимось — це вірний знак того, що ви не представляєте для людини справжнього інтересу, не граєте важливої ролі в його справах. Так само і ви, в свою чергу, можете навмисно проявити ставлення до людини, не боячись її образити: досить три рази поспіль назвати її іншим ім'ям або по батькові, і вона вже не буде попочувати себе так впевнено як раніше.

Бізнес не робиться безпосередньо, відкритим текстом. Світовий досвід показує, що у **бізнесі**, як і в коханні: все можливо і все доступно, але все неодмінно має бути пристойно та гідно.

Особливо обережними слід бути з жестами. У кожній країні однакові жести мають різне, навіть кардинально інше значення. Багато жестів, які в Україні означають захоплення (як приміром, відставлений вгору великий палець кулака), за кордоном має негативне забарвлення. Жест, який передає слово «о'кей», іспанські чоловіки показують жінкам найдревнішої професії. І навпаки: покручування вказівним пальцем біля скроні у нас вказує на те, що людина не сповна розуму, дурнувата, тоді як у Данії це означає «при розумі» — тямуща і кмітлива.

Людина влаштована таким чином, що її часто дратує надто емоційна жестикуляція, екстраординарна поведінка. Наприклад, Біл Клінтон — лівша й під час розмови зазвичай жестикулює лівою рукою, що незвично для праворуких. Протоколісти порадили йому тримати руку в кишені, не дивлячись на те, що, взагалі-то, таке не вітається.

Інформаційні ресурси, що стануть у нагоді:

1) Зверніть увагу: віртуальну лекцію-візуалізацію з історії театру в режимі онлайн на тему «Світ театру» можна переглянути за посиланням

<http://library.vspu.edu.ua/vistavki/teatr/teatr.htm#home>

2) Шеломенцев В. М. Етикет і сучасна культура спілкування: навчальний посібник / В. М. Шеломенцев - Київ: Лібра, 2003.- 416 с.

3) Етикет та манери поведінки / Електронний ресурс – Режим доступу http://etiket.com/social_etiquette/149-teatr.html

4) Хелен Браун Дамский этикет. Путеводитель для современной женщины Електронний ресурс. – Режим доступу <http://tnbrtn.e-ntfnhs>

5) Маргарет К. Салливан Этикет Джейн Остен. Как быть истинной леди в эпоху инстаграма Електронний ресурс. – Режим доступу <http://tnbrtn.e-ntfnhs>

